

Monique Schraepen:
«Een leerling met
autisme weet niet welke
taal hij in welke situatie
moet gebruiken.»

«Als Gon-begeleider ben ik een loods. Voor Bram bijvoorbeeld. Hij zit in een gewone basisschool. Ik werk in het buitengewoon onderwijs. Bram help ik laveren tussen de zandbanken die hij zelf niet ziet liggen. Zodat zijn autisme zijn vaart door de gewone basisschool zo min mogelijk hindert.» Een dag mee met Monique en de anderen.

«Onze burgemeester heeft autisme»»

Monique Schraepen heeft een halftijdse baan. De rest van haar tijd gaat naar haar gezin. Haar echtgenoot is trouwens een echte loods. Zij is het grootste deel van haar werktijd als logopedist aan de slag met autistische leerlingen van de buitengewone lagere school van het Koninklijk Instituut voor Doven en Spraakgestoorden (Kids) in Hasselt. Twee lesuren per week is zij Gon-begeleider van Bram, een autistische leerling die op een gewone basisschool in Zonhoven in het vierde leerjaar zit. Een leerling met een handicap in een gewone school, maar onder buitengewone begeleiding, heet een Gon-leerling. Gon staat voor Geïntegreerd onderwijs (zie kader). Kids bestaat uit een buitengewone basisschool en een school voor buitengewoon secundair onderwijs. De basisschool zet zich in voor kleuters en leerlingen met een auditieve handicap, een spraak-, taal- en/of leerstoornis of een stoornis van het autismespectrum. Type 7 en 8 zoals dat heet. Kids heeft daarnaast ook een Medisch-Pedagogisch Instituut (MPI) en een thuisbegeleidingsdienst.

Waarom gaan autistische kinderen naar een 'dovenschool'?

Monique Schraepen: «Autistische kinderen hebben nog altijd geen eigen plaats in het Vlaamse onderwijs. Officieel hebben onze autistische leerlingen daarom een matige auditieve handicap. Dat zegt het attest van de neus-keel-oorarts dat ze nodig hebben om zich in te schrijven voor buitengewoon onderwijs type 7. Of om zich als Gon-leerling in een gewone basisschool door een Gon-begeleider uit het buitengewoon onderwijs te laten begeleiden. Eigenlijk is een attest van een kinderpsychiater meer aangewezen. Kids vraagt dat dan ook bovenop de officiële verplichtingen. Het Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB)

moet het doktersattest mee ondertekenen. Wij vragen ook dat het gezin waarvan de leerling deel uitmaakt zich thuis door een gespecialiseerde dienst laat begeleiden. In feite hebben autistische mensen geen auditieve maar een communicatieve handicap. De taal van Bram, de Gon-leerling die ik begeleid, heeft bijvoorbeeld een zeer goede inhoud en vorm. Het zijn de sociale en pragmatische kanten van taal en communicatie die hem belemmeren: hij weet niet welke taal hij in welke situatie moet gebruiken. Hij kan bijvoorbeeld niet weigeren. Als hij vriendschap met iemand wil sluiten, maak ik voor hem een draaiboekje op voor wat hij stap voor stap kan doen en zeggen. Of ik leer hem sportief verliezen bij een spel. Bram heeft overigens als elke mens met autisme zijn kleine obsessie: het voetbal.»

Begeleidt u maar één Gon-leerling?

Monique Schraepen: «Aan het Kids is geen enkele logopedist of onderwijzer alleen Gon-begeleider. We hebben allemaal onze hoofdopdracht in het buitengewoon onderwijs en daarnaast één of enkele Gon-leerlingen in gewone scholen. Een dertigtal begeleiders staan dus samen in voor een zestigtal Gon-leerlingen. Ons team heeft daarvoor gekozen omdat wij allemaal zeer professioneel willen werken. De jongste jaren help ik vooral autistische leerlingen. Iemand anders specialiseert zich in spraakstoornissen. Je kan moeilijk een voltijdse Gon-leerkracht aanwijzen, vinden wij, die dan leerlingen met erg uiteenlopende handicaps in verschillende scholen begeleidt. Hij kan nooit met al die specifieke problemen vertrouwd zijn. Bovendien houden wij zo goed als mogelijk rekening met de woonplaats van de Gon-leerkrachten. De overheid betaalt immers alleen de uren die de Gon-begeleider of -leerkracht in de thuishoofschool van

de Gon-leerling presteert, niet de tijd die we nodig hebben voor onze verplaatsingen. Ook al begeleiden wij vanuit Hasselt leerlingen over de hele provincie en zelfs in Brabant en Antwerpen. Dat brengt mee dat wij vaak vrije tijd moeten inleveren om onze Gon-opdracht waar te maken. Het risico bestaat dat wij meer tijd investeren in een Gon-leerling ten koste van onze andere leerlingen in het Kids. Ook voor de voorbereiding en alle coördinatie heeft de overheid niets op de rol staan.»

Is autisme voor een logopedist geen gewone specialisatie?

Monique Schraepen: «Tijdens mijn vijftienvingjarige loopbaan - met vijf jaar onderbreking tussenin - heb ik zowat om de vier à vijf jaar een andere opdracht aangenomen: remedial teaching, lees- en schrijfproblemen, gehoorstoornissen, spraak- en taalstoornissen. Wat ik nu doe, wil ik tot mijn pensioen blijven doen. Elk kind met een autismespectrumstoornis - zoals de wetenschappelijke benaming luidt - is anders. Het vraagt van mij dat ik zijn hulpvraag flexibel en creatief aanpak. Problemen met communicatie oplossen zonder dat het heel technisch wordt, daar voel ik me thuis in. Ik ben mentor van negen kinderen tussen negen en elf met autisme. Ik ben er om ze comfortabel de dag door te loodsen. Gisteren schreef ik een draaiboekje voor Sofie hoe ze zich 's morgens stap voor stap moet wassen. Vandaag breng ik haar bij dat de aanslag op het WTC niet alleen maar spectaculair en zeker niet grappig is. Dat er ook een hoop ellende door veroorzaakt is. Morgen leer ik Jürgen hoe je aan iemand zijn gelaat kan zien dat hij blij, bang, boos of verdrietig is.»

Waardeert de samenleving uw werk?

Monique Schraepen: «De tijd is gelukkig voorbij dat veel mensen dachten dat een logopedist 'iets met voeten' deed, maar verder ben ik daar volstrekt niet mee bezig. Mijn salaris vind ik ook redelijk, hoewel ik natuurlijk graag wat opslag krijg. Net als iedereen zeker? Van groter belang voor mij is dat de ouders van onze andersvalide leerlingen veel meer betrokken en kritisch zijn. Vroeger waren ze vlug tevreden en dankbaar. Nu bevragen ze ons meer over wat we aan het doen zijn. Die evolutie maakt

mijn werk moeilijker maar ook aangenamer. Ook dat de leerlingen mondiger zijn bevalt me. Er werkt bij ons op school een leerlingenraad onder leiding van een burgemeester, een schepen van sport en een schepen van cultuur. De burgemeester, die zijn taak zeer ernstig opvat, heeft autisme.»

Bent u voorstander van geïntegreerd en inclusief onderwijs?

Monique Schraepen: «Een kind moet zo lang mogelijk in de gewone basisschool kunnen blijven. Alleen hebben gewone schoolteams niet altijd voldoende oog voor kinderen met leerstoornissen. Als de klasleerkracht een kind goed begeleiden hoeft het vaak niet naar het buitengewoon onderwijs. Daar is zorgverbreding toch voor? Maar soms sturen ze zo'n kind te laat door, met veel achterstand. Vaker nog doen ze het te snel, zonder zelf eerst iets aan het probleem te doen. Geïntegreerd onderwijs en inclusief onderwijs zijn mooie ideeën, maar ze betekenen veel meer dan een extra stoeltje bijschuiven.»

Gon-begeleiders zijn geen luxe?

Monique Schraepen: «Een Gon-begeleider doet veel meer dan de leerling begeleiden. Ik begeleid ook Bram klasleraar. Ik verduidelijk dat Bram een nog grotere behoefte heeft aan structuur dan andere kinderen. Dat de leerkracht elke verandering op tijd moet aankondigen: wat gaat er in de les gebeuren, wat erna, hoe, met wie? Zoniet raakt Bram in een toestand van paniek. Ik vertel dat Bram een klasopdracht niet zal maken als je hem niet uitdrukkelijk met zijn voornaam aanspreekt. Niet zal weten dat je op hem kwaad bent als je dat gevoel niet heel duidelijk op hem richt. Ik begeleid ook de directeur die volgend jaar Bram verder zal helpen. Bram krijgt in de lagere school immers maar twee op zes leerjaren Gon-begeleiding. Ik overleg ook met de ouders van Bram, de overige leerkrachten van zijn school, het CLB.»

Zag de thuischool in Zonhoven Bram graag komen?

Monique Schraepen: «Bram is zeer goed onthaald. Zijn moeder heeft het schoolteam over autisme ingelicht. Ze deed een stuk van mijn werk, overigens voortreffelijk. Ja, het klikte helemaal.» ■

DE ZON VAN GON?

Een Gon-leerling is een leerling met een handicap die *geïntegreerd* is in een gewone basisschool, secundaire school of hogeschool. Hij zit niet *apart* in een of ander type van het buitengewoon onderwijs. Op school moet plaats zijn voor verscheiden leerlingen, vinden de voorstanders van dit geïntegreerd onderwijs. Leerlingen met een handicap moeten diploma's kunnen behalen in gewone secundaire scholen die ze in het buitengewoon onderwijs niet kunnen halen. Zij moeten ook aan het hoger onderwijs kunnen deelnemen en zich erop voorbereiden. Zo kunnen zij zich ook beter in de maatschappij integreren.

Maar een gewone school is minder aan de specifieke behoeften van een andersvalide aangepast. Om vlot te kunnen leren moet de hinder verminderen die hij van zijn handicap ondervindt. Daarom krijgt hij hulp van een Gon-begeleider, een leerkracht of paramedicus (kinesist, logopedist) die in het buitengewoon onderwijs werkt. Die begeleider gaat bijvoorbeeld mee op zoek naar teksten in brailleschrift of geschikte versterkingsapparatuur. Hij helpt niet alleen de individuele Gon-leerling, ook de gastschool. Hij leert het team deskundiger met de handicap van de Gon-leerling omgaan.

tieve handicap krijgen in hun hele loopbaan Gon-begeleiding. Leerlingen met een matige handicap krijgen twee jaar begeleiding per onderwijsniveau. Leerlingen met een leer- of karakterstoornis een jaar. De hulp bedraagt 2 uur per week of 4 uur voor wie brailleschrift nodig heeft of doof is. Geïntegreerd onderwijs is een stap in de richting van *inclusief onderwijs*, waarbij scholen aan de leerbehoeften en specifieke hulpvragen van zoveel mogelijk leerlingen tegemoet komen, zonder ze in aparte scholen van verschillende types onder te brengen. In de meeste Europese landen is dat inclusief onderwijs ondertussen een feit. Een Gon-leerling krijgt hulp om zich te integreren in de gewone school, een inclusieve school past zich aan de diversiteit van al haar leerlingen aan.

Het *Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een handicap* vindt dat personen met een handicap op een evenwaardige manier aan alle aspecten van het maatschappelijk leven moeten kunnen deelnemen. Het reguliere onderwijs is er één van. De site van dit fonds legt goed uit hoe een Vlaamse andersvalide kan krijgen waar hij recht op heeft en geeft ook nuttige cijfers. www.vlafo.be *Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een handicap*

VEÉL MEER GONNERS

In tien jaar tijd is het aantal Gon-leerlingen in het basisonderwijs meer dan verdubbeld: van 524 naar 1289. Toch is dat minder dan 4 % van de 28.641 leerlingen (1999-2000) met een attest voor buitengewoon basisonderwijs. Ongeveer de helft van de Gon-leerlingen in het basisonderwijs heeft een begeleider uit een type 6-school (visuele handicaps), bijna een derde uit een type 4-school (lichamelijke handicaps), bijna een kwart uit een type 7-school (auditieve handicaps). In 2000-2001 zitten 909 Gon-leerlingen in gesubsidieerde vrije basisscholen, 210 in gesubsidieerde officiële, 170 in gemeenschapsscholen. In het geïntegreerd secundair onderwijs stijgt het aantal leerlingen even snel: van 202 in 1990-1991 naar 466 in 2000-2001. Dat is toch nog minder dan 3 % van de 16.209 leerlingen met een attest voor buitengewoon secundair onderwijs (1999-2000). Bijna 60 % heeft in zijn secundaire school een Gon-begeleider uit type 7, meer dan 40 % uit type 6 en bijna 17 % uit type 4. In 2000-2001 zitten 377 Gon-leerlingen in vrije secundaire scholen, 56 in gemeenschapsscholen, 33 in officiële.

Monique Schraepen: «Ik vertel de klasleraar dat Bram een klasopdracht niet zal maken als hij hem niet uitdrukkelijk met zijn voornaam aanspreekt.»